

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

DÖRDÜNCÜ DAİRE

FEHMİ KOÇ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 71354/01)

KARAR

STRAZBURG

27 Mart 2007

Bu karar, AİHS'nin 44 § 2 Maddesi'nde belirtilen şartlarla kesinlik kazanacaktır, ancak şekle ilişkin değişiklik yapılabilir.

© T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2007. Bu gayriresmi özet çeviri Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

USULİ İŞLEMLER

Davanın nedeni, Türk vatandaşı olan Fehmi Koç'un ("başvuran"), İnsan Haklarını ve Temel Hakları Korumaya Dair Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. Maddesi uyarınca, 28 Ekim 2000 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvurudur (başvuru no: 71354/01).

OLAYLAR

DAVA OLAYLARI

Başvuran 1965 doğumlu olup şu an Diyarbakır Cezaevi'nde tutuklu bulunmaktadır.

Başvuran, 12 Mart 1995'te, yasadışı bir örgüte üye olma şüphesiyle gözaltına alınmıştır.

Başvuran, 10 Nisan 1995'te, kendisinin tutuklu yargılanması emrini çıkaran Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin tek yargıcı huzuruna çıkarılmıştır. Mahkeme huzurundaki dava sırasında, başvuran, gözaltındayken imzalamış olduğu ifadeleri inkar etmiştir.

13 Nisan 1995'te, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısı, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne, başvuranı ve diğer on altı şüpheliyi, Ceza Kanunu'nun 125. maddesi uyarınca, ulusal toprakların bir kısmını ayırma amacıyla eylemlerde bulunmakla suçlayan bir ithamname vermiştir.

Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi, cezai kovuşturma sırasında otuz duruşma yapmış ve on yedi tanığı dinlemiştir.

3 Haziran 1999'da, iki sivil ve bir askeri hakimden oluşan Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvurana suçlandığı sebeplerden dolayı hüküm giydirmiş ve Ceza Kanunu'nun 125. Maddesi uyarınca başvuranı ölüm cezasına çarptırmıştır. Başvuranın duruşma sırasındaki tavrı göz önünde bulundurularak, ölüm cezası, müebbet hapis cezasına çevrilmiştir.

4 Haziran 1999'da, başvuran, Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin kararına itiraz etmiştir.

21 Şubat 2000'de, Yargıtay, Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin kararını onaylamıştır.

5 Mayıs 2000'de, Yargıtay'ın kararı, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin sekreteryasına gönderilmiştir.

HUKUK

I. AİHS'NİN 6. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

A. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile kovuşturmanın tarafsızlığıyla ilgili

Başvuran, kendisini yargılayan ve suçlu bulan Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin hakimler kurulunda askeri bir hakimin bulunması nedeniyle, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil bir şekilde yargılanmamaktan dolayı şikayetçi olmuştur. Başvuran, ayrıca, hüküm giymesinin somut bir kanıta dayanmaması nedeniyle, yerel mahkemeler huzurunda adil bir yargılanmaya tabi tutulmadığını da iddia etmiştir. Başvuran, AİHS'nin 6 § 1 Maddesi'ni ileri sürmüştür.

1. Kabuledilebilirlik

Hükümet, AİHS'nin 35. Maddesi uyarınca, başvuranın Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bağımsızlığına ve tarafsızlığına ilişkin şikayetinin altı ay kuralına uyulmadığı gerekçesiyle kabul edilmemesi gerektiğini ileri sürmüştür. Hükümet, başvuranın Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bağımsız ve tarafsız olmamasından şikayetçi olduğu için, mahkemenin karar tarihi olan 3 Haziran 1999'dan itibaren altı ay içerisinde AİHM'ye dava açmış olması gerektiğini ileri sürmüştür.

Hükümet, ayrıca, bu şikayetin iç hukuk yollarının tüketilmemesi gerekçesiyle de zaten kabul edilmemesi gerektiğini ileri sürmüştür. Hükümet, başvuranın bu şikayetini yere mahkemelere sunmadığını iddia etmiştir. Bu bakımdan, AİHM'nin içtihadına atıfta bulunmuştur (özellikle, *Remli / Fransa*, 23 Nisan 1996 tarihli karar, *Hüküm ve Karar Raporları* 1996-II, s. 571, § 33).

Hükümet'in altı ay kuralına uyulmadığı iddiasına ilişkin ilk itirazıyla ilgili olarak, AİHM, geçmişte Hükümet'in benzer ilk itirazlarını inceleyip bunları reddettiğini yinelemektedir (bkz, *Özdemir / Türkiye*, no. 59659/00, § 29, 6 Şubat 2003; *Doğan ve Keser / Türkiye*, no. 50193/99 ve 50197/99, § 17, 24 Haziran 2004). AİHM, sözkonusu davada, yukarıda bahsedilen davalarda vermiş olduğu kararlardan ayrılmak için hiçbir gerekçe görmemektedir.

İç hukuk yollarının tüketilmediği iddiasına ilişkin itirazla ilgili olarak, AİHM, bu başvuruda, benzer davalarda vermiş olduğu kararlardan ayrılmak için hiçbir dayanak görmemektedir (bkz, *Vural / Türkiye*, no. 56007/00, § 22, 21 Aralık 2004; *Çolak / Türkiye* (no. 1), no. 52898/99, § 24, 15 Temmuz 2004; *Özel*, yukarıda kaydedilen, § 25).

Buna göre, AİHM, Hükümet'in ilk itirazlarını reddetmektedir.

AİHM, içtihadının ışığında ve kendisine sunulan belgeleri göz önünde bulundurarak, başvuranın şikayetlerinin, AİHS kapsamında, belirlenmesi esasların incelenmesine bağlı olması gereken karmaşık hukuk sorunları ve maddi sorunlar ortaya çıkardığını belirtmektedir. AİHM, bu nedenle, AİHS'nin 35 § 3 Maddesi uyarınca, başvurunun bu kısmının asılsız olmadığı sonucuna varmaktadır. Başvurunun kabuledilmezliği yönünde karar vermek için başka hiçbir gerekçe bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabuledilebilir olduğu yönünde karar verilmelidir.

2. Esaslar

a) Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile kovuşturmanın tarafsızlığıyla ilgili

Hükümet, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin, Devlet'in güvenliğine ve bütünlüğüne karşı oluşturulan tehditlerle mücadele etmek üzere kanun tarafından kurulduklarını ileri sürmüştür. Hükümet, sözkonusu davada, başvuranın Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bağımsızlığıyla ilgili meşru bir şüphesi olduğunu saptamak için hiçbir dayanak olmadığını iddia etmiştir. Hükümet, ayrıca, askeri hakimlerin artık bu mahkemelerde bulunmayacağına ilişkin 1999 yılında yapılan anayasal değişikliğe de atıfta bulunmuştur. Hükümet, bu bağlamda, devlet güvenlik mahkemelerinin 2004 yılında kaldırıldığını belirtmiştir.

AİHM, geçmişte benzer davaları incelediğini ve AİHS'nin 6 § 1 Maddesi'nin ihlalini saptadığını belirtmektedir (bkz, *Özel*, yukarıda kaydedilen, §§ 33-34; *Özdemir*, yukarıda kaydedilen, §§ 35-36). AİHM, sözkonusu davada farklı bir sonuca varmak için hiçbir gerekçe görmemektedir. AİHM, buna göre, AİHS'nin 6 § 1 Maddesi'nin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

b) Kovuşturmanın tarafsızlığıyla ilgili

AİHM, başvuranın bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil bir şekilde yargılanma hakkına ilişkin saptamasını göz önünde tutarak, başvuranın kovuşturmanın adaletsizliğine ilişkin şikayetin geri kalan kısmının da incelenmesi gerektiği kanısına varmıştır (Işık / Türkiye, no. 50102/99, § 38-39, 5 Haziran 2003).

B. Kovuşturmanın süresiyle ilgili

Başvuran, sözkonusu kovuşturmanın süresinin, AİHS'nin 6 § 1 Maddesi'nde öngörülen "makul süre" koşuluna ters düşüğünü ileri sürmüştür.

Hükümet, başvuranın iddiasına itiraz etmiş ve kovuşturmanın süresinin makul süreyi aşmadığını ifade etmiştir. Hükümet, ulusal makamların başvuran dahil on yedi kişinin içinde bulunduğu çok ciddi olayları soruşturmak zorunda kaldığını belirterek, davanın karmaşık bir niteliği olduğunu ileri sürmüştür. Hükümet, bu bağlamda, cezai takibat yetkililerinin, başvuranın başta 25 Şubat 1995 tarihinde Diyarbakır'da bir otobüsün yakılması, 5 Mart 1995 tarihinde futbol maçı sırasında bir stadyuma bombalı saldırı düzenlenmesi ve 20 Mart 1995 tarihinde bir trafoya bombalı saldırı düzenlenmesi gibi birçok yasadışı eyleme karıştığını ispatlamak zorunda kaldığını belirtmiştir.

Hükümet, ayrıca, başvuranın cezai kovuşturmanın neredeyse üç yıl gecikmesine neden olduğunu iddia etmiştir. Hükümet, başvuranın Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin 27 Haziran 1998, 1 Temmuz 1998, 3 Eylül 1998, 22 Ekim 1998, 10 Aralık 1998, 11 Şubat 1999 ve 15 Nisan 1999 tarihli duruşmalarına katılmadığını belirtmiştir. Başvuran ve avukatı, son savunmalarını yapmak için 20 Mayıs 1999 ve 3 Haziran 1999 tarihli duruşmalara da katılmamıştır. Başvuran, güvenlik güçleri tarafından aranmak istemediği için bu duruşmalara katılmayı reddetmiştir.

AİHM, kovuşturmanın, başvuranın gözaltına alındığı 12 Mart 1995 tarihinde başlayıp Yargıtay'ın Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin kararını onayladığı 21 Şubat 2000 tarihinde sona erdiğini belirtmektedir. Böylece, kovuşturma dört yıl on bir ay sürmüştür.

AİHM, kovuşturma süresinin makul olup olmadığının dava koşulları ışığında ve özellikle davanın karmaşıklığı, başvuran ve ilgili makamların tutumu ve anlaşmazlıkta başvuran için neyin tehlikede olduğu gibi AİHM içtihadında belirlenen kriterlere göre değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir (bkz, diğerleri arasında, *Pélissier ve Sassi / Fransa* [GC], no. 25444/94, § 67, ECHR 1999-II).

AİHM, sözkonusu davanın, özellikle şüphelilerin sayısı ve yerel mahkemelerin ciddi olaylara ve her şüphelinin tek tek suçlara karıştıklarına dair gerçekleri saptamakta karşılaştıkları zorluklar nedeniyle karmaşık bir niteliğe sahip olduğunu belirtmektedir.

Ulusal makamların tutumuna gelince, AİHM, yalnızca Devlet'in sorumlu tutulabileceği gecikmelerin "makul sürenin" aşıldığı yönünde bir saptamayı doğrulayabileceğini yinelemektedir (*Papachelas / Yunanistan* [GC], no. 31423/96, § 40, ECHR 1999-II). AİHM, bu bağlamda, başvuranın ulusal makamlara atfedilebilecek bir durgunluk sürecini göstermediğini belirtmektedir.

Başvuranın tutumuna gelince, Hükümet'in ifadelerinden, başvuranın ve avukatının on duruşmaya katılmadığı anlaşılmaktadır; bu da kovuşturmanın önemli ölçüde gecikmesine neden olmuştur. Başvuran, bu ifadelere itirazda bulunmamıştır.

AİHM, yukarıda anlatılanları gözönünde bulundurarak, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi huzurunda gerçekleşen ve dört yıl bir ay yirmi gün süren kovuşturmanın uzunluğundan ulusal makamların sorumlu tutulamayacağını belirtmektedir. Yargıtay huzurundaki kovuşturma yaklaşık sekiz buçuk ay sürmüştür; bu sürenin de aşırı olduğu söylenemez.

Buna göre, AİHS'nin 6 § 1 Maddesi'nin ihlali sözkonusudur.

II. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. Maddesi:

"Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollarının ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder."

Başvuran, Mahkeme Sekreteryası'nın 8 Kasım 2005 tarihli mektubunda kendisinden adil tazmin için talepte bulunmasını istemesine rağmen, adil tazmin talebinde bulunmamıştır. AİHM, rakamlarla belirlenen bir talep olmadığı için, bu bağlamda herhangi bir tazminat ödenmesini öngörmemektedir (bkz, AİHM İçtüzüğü, Madde 60 §§ 1 ve 2).

Başvuran, adil tazmin talebinde bulunmasa da, AİHS'nin 6 § 1 Maddesi uyarınca, AİHM'nin başvuranın bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından yargılanmadığını saptadığı durumda, AİHM, prensip olarak, en iyi çözümün başvuranın kısa bir süre içinde bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından yeniden yargılanmasını sağlamak olduğu görüşündedir (*Gençel / Türkiye*, no. 53431/99, § 27, 23 Ekim 2003).

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun *kabuledilebilir olduğuna*;

2. Başvuranın Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bağımsız ve tarafsız olmadığı iddiasına ilişkin şikayetiyle ilgili olarak, AİHS'nin 6 § 1 Maddesi'nin *ihlal edildiğine*;
3. Başvuranın AİHS'nin 6 § 1 Maddesi uyarınca kovuşturmanın adil olmadığına dair yapmış olduğu şikayeti incelemeye *gerek olmadığına*;
4. Kovuşturmanın süresiyle ilgili olarak AİHS'nin 6 § 1 Maddesi'nin *ihlal edilmediğine*;
5. Adil tazmin bakımından herhangi bir tazminat *ödenmemesine karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış olup 27 Mart 2007 tarihinde, İktüzüğün 77. Maddesi'nin 2 ve 3. fıkraları uyarınca yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Fatoş ARACI
Bölüm Sekreteri

Nicolas BRATZA
Başkan